

NAŠE PLANINE.

GLASILO PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

GODINA II.

1950

BR. 5

Vladimir Blašković:

Prvi maj — nekad i danas

Tucet biciklista. Žbice kotača isprepletene crvenim vrpcama. Za njima pješaci. Stotinu, dvije, pet stotina — i više. Možda i tisuću. I toliko crvenih karanfila u zapačku. I crvene kravate. Lica anemično-blijeda, izbradzana, žigosana nedaćama života, tvrda i odlučna. Vjore crvene zastave. Njišu se transparenti i parole i odjekuju borbeni poklići:

- Neka živi Jednakost, Bratstvo, Sloboda!
- Tražimo osamsatni radni dan!
- Hoćemo pravo glasa!
- Proleteri sviju zemalja ujedinite se!
- Živio Prvi maj!

Zgusnuto, bezredno i zmijoliko kreće se povorka. Zakrčila je ulicu, ukliještila fijaker i tramvaj, izazvala radoznalost prolaznika i kao živa savjest radnoga naroda pokucala o pritvorene prozore i kapke gojaznih donjo- i gornjoličkih »vrlih rodoljuba«. Cilj je ove žive manifestaciono-demonstrativne bujice: pivovara.

A tu: odjekuje protest bezdušnog iskorištavanja ljudskoga znoja, cementira se nepokolebljiva vjera u pobjedu istine, ječi pjesma, oblikuje se socijalistička svijest i pretače revolucionarno raspoloženje protiv stoljetnog knuta i krvavog zla. I onda: uparađena »carskim i kraljevskim kovinskim blještavilom, istežući astmatične vratove iznad polumjesečastog brojčanika i uškrobljene visoke ogrlice, na konju i bez konja, uz duhovni blagoslov prečasno-preuzvišenih hipokrita, vitlajući isukanom sabljom »u ime zakona« upada u tu demonstrativnu prvomajsku manifestaciju usplahirena i surova intervencija — policije.

Takav je otprilike bio Prvi maj u Zagrebu prije četrdeset godina.

*

Na drugoj strani, također u Zagrebu prije četrdeset godina, ostvarenje višetjednih kombinacija i nervoznog iščekivanja. Veliki prvomajski podvig: izlet na Sljeme!

Vjerovali ili ne planinari iz godine 1950., naročito mlađi i najmlađi, ali nekad je većina zagrebačkih građana smatrala to pravim podvigom. Malobrojni su bili tada pravi planinari, koji su izlet na Sljeme pravilno ocijenili kao priyatnu i zdravu šetnju i koristan boravak u prirodi. Ogoromna većina izletnika-neplaninara gledala je Sljeme kroz prizmu osobitog planinarskog podviga i čitavog brda lukulsko-gastronomskih atributa: slanine, kobasicu, pohanaca, suhog mesa, tvrdo kuhanih jaja, mladog luka, rotkvice, gibanice, kolačića, šljivove prepeke i starog lozinog nektara. Pa ako želimo stvar pravo razumjeti i prosuditi s drugog stanovišta zaista je onda i bilo takvo »putovanje na Sljeme« svojevrstan — podvig. Zato se i izvodilo u etapama.

Na izlet ili put kretalo se u praskozorje, nekad i noću. Prva je etapa svršavala obilnim zajutarkovanjem u Šestinama, kuda se najčešće stizavalo — kolima. Druga etapa, Šestine—Kraljičin Zdenac, značila je već potenciraniji pješački napor i zato se doručak kod najpopularnijeg medvedničkog vrela nužno morao ponešto otegnuti, da se uz dovoljno prikupljanje kalorija i osjetljivo već olakšane torbe i naprtnjače uzmogne svladati »velika strmina i težak uspon« treće etape, put Kraljičin Zdenac—piramida navrh Sljemena. A gore, navrh gore, odmor. Višesatni odmor i »uživanje u divnoj božjoj (narančno, bez toga nije išlo) prirodi«. To je pak u rječniku takvih prvomajskih nazoviplaninara značilo »ugodan građanski piknik« ili narodski najjednostavnije rečeno: krkanluk. Uz njega pjesma i hihot i cika i »društvene igre u prirodi« i tako dalje.

Popodne — četvrta etapa: povratak u Zagreb. Silazak sa Sljemenom u dvije varijante: ili istim putem (a eventualno i preko svetog Jakoba) u Šestine, ili u Gračane. U oba slučaja »spust« je prolazio u znaku nejednolikog gibanja, u »dobrom raspoloženju« i svršavao u seoskoj podsljemenskoj birtiji. Najčešće kod Puntijara (ta je gračanska gostionica bila čak označena i u jednom tadašnjem đačkom vodiču po Medvednici). Nakon birtije otpada potreba karakterizacije posljednje etape (kolima ili pješice): Gračani (Šestine)—Zagreb.

Bio je to pravi izletnički triumf nepatvorenog mađagrađanskog nadriplaninarstva. I sve to uz dodatak: ovakvu profanaciju planinarske misli i zdravog izletništva redovito su si mogli »priuštiti« samo manje ili više zatvoreni društveni krugovi, sitniji ili krupniji pri-

padnici buržoaske klase, koji zapravo s Prvim majem nisu imali, a nisu ni mogli imati bilo šta zajedničkoga. Ali u tadašnjoj društvenoj stvarnosti i takvi su se izleti ocjenjivali kao — planinarstvo, i zato ga i mi promatramo na način, kakav mu dolikuje.

*

A danas:

Prvi maj proslavljamo u znaku najvećeg blagdana radničke klase. Osamsatni radni dan, opće pravo glasa i još mnogo toga nekoć neizrečenoga, danas je naša stvarnost. Proleteri naše zemlje ujedinjeni su, zbratimljeni i slobodni. I svi kliču Prvome maju. Toga dana osvježavamo utsomene na slavnu našu narodnooslobodilačku borbu, toga dana s ponosom ukazujemo na dostignute rezultate naših napora u izgradnji socijalizma. I opet se valja živa bujica prvomajskih manifestanata, ali ne jedna, već deseci i stotine tisuća trudbenika zakrčuju ulice. I nema više ukliještenih tramvaja. Oni miruju. Prvi maj opći je narodni praznik. Vijore zastave, njišu se transparenti, čitava šuma parola govori o moralnom slomu klevetničke kampanje informbiroovskih kontrarevolucionara, a kliktaji tisuća grla slijevaju se u zašasan poklič predvodnika naše borbe, našeg rada, naših uspjeha, herojskoj Komunističkoj partiji Jugoslavije.

*

Mogu li planinari, naši planinari, biti izuzeti i nešto izvan tog općeg narodnog i radničkog kruga!

Naš Prvi maj i naši prvomajski (kao i svi ostali) izleti mogu da budu usklađeni samo s osnovnim postavkama i učenjem nauke marksizma-lenjinizma. I zato naši današnji izleti na Sljeme u Medvednici, i na sva ostala mnogobrojna planinska sljemena, jesu i treba da budu ispunjeni i prožeti pravilnim poimanjem naprednog planinarskog sadržaja. To znači: ne odlaziti u planinu samo radi izleta i »radi planinarenja«, već poći na i ući u planinu sa željom i svrhom zdravog odmora, očvrstnica tijela, proučavanja prirode, sticanja novih znanja, oplemenjivanje duha, općeg kulturnog uzdizanja i prikupljanja novih snaga za nesebično izvršavanje mnogobrojnih društvenih zadataka u izgradnji socijalizma u našoj domovini i upornoj borbi za konačno ostvarenje besklasnog društva i općeg mira na Zemlji.

Eto, takav je naš Prvi maj danas.

Jahorina

Konačno je krenuo mali autobus pretrpan skijama, teškim nprtnjačama i torbama, tako da smo se mi jedva smjestili. Gledam na sat — pola jedan.

Odlično smo raspoloženi unatoč neprospavane noći. Svi smo nešto uzbudjeni i nestripljivo očekujemo skori susret sa snijegom i Jahorinom.

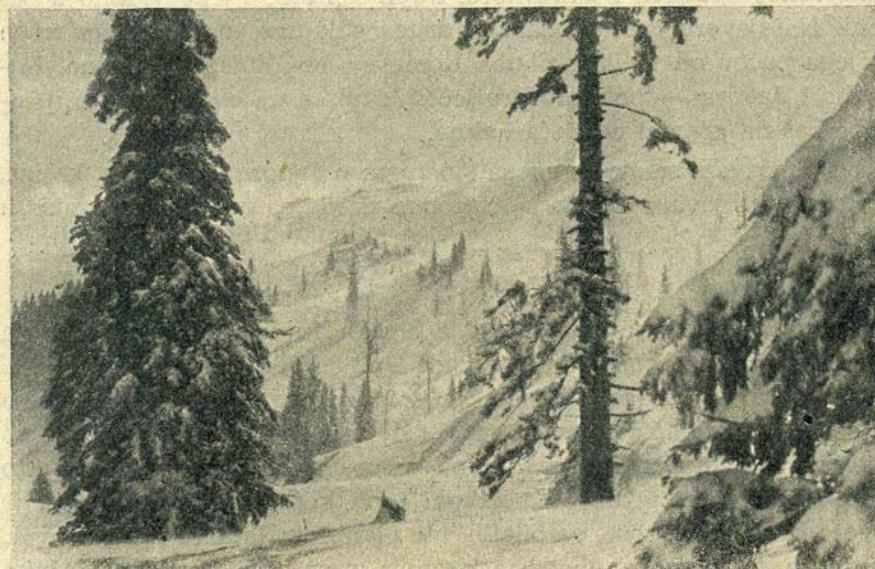
Brzo smo minuli živopisne sarajevske ulice, te se sve više uspijemo desnom stranom Miljacke, da je uskoro vidimo već duboko pod nama. Divimo se divljem klancu koji je ta mala rječica napravila, a čije stijene se naglo dižu 400—500 metara u vis. Na drugoj strani vidimo željezničku prugu, koja se probija kroz brojne tunele i većim dijelom je usječena u stijenu dubokog kanjona. Sada nam liči na dječju igračku. Ubrzo, odvojivši se od tog klanca, prelazimo brdski prijevoj i počinjemo se spuštati prema Palama. Naglo se mijenja priroda i mjesto stijenja i krša obraslog šibljem pojavljuju se pašnjaci i crnogorična stabla. Zrak je već oštar — osjeća se blizina planine.

Pale je malo naselje, udaljeno 50 min. vožnje vlakom od Sarajeva, u lijepoj prostranoj kotlini na obroncima Jahorine, obraslim crnogoricom. Inače je omiljelo izletište Sarajlija i ima sve odlike zračnog lječilišta.

Od Pala vodi 12 km duga automobilska cesta u blagom usponu do domova na Jahorini kroz divnu crnogoričnu šumu. Uskoro put postaje bijel, fino naprašen svježim snijegom, koga ima sve više, pa nismo ni primijetili kako smo se našli u pravom zimskom pejsažu, premda je prvi dan proljeća bio već pred tjedan dana. Putem susrećemo gorštakе, zdrave, preplanule ljude od sunca i vjetra, vesele i prijazne. Vidimo debele balvane naslagane mjestimično kraj puta i udišemo jaki miris jelovine i snijega. Nailaze kola natovarena balvanima i sa užitkom im pomažemo gurajući ih, da se na uskom putu mimođu sa našim autom. Evo već nam sa desne strane žubori rječica Bistrica, koja nas prati gotovo do kraja puta. Put vijuga usjekom kojeg je ona napravila. Prolazimo vodovodni rezervoar. Stali smo; dalje se ne može voziti, snijeg je dubok, a lanaca nemamo. Brzo pomazemo da se autobus okreće, opraćamo se sa šoferom i temeljito natovareni krećemo dalje. Gotovo neprimjetno prolazi i zadnji dio puta, da iza zadnjeg zavoja ugledamo livadu okruženu strmim šu-

movitim padinama, skakaonice, barake i desno lijepi dvokatni dom JA. Na cilju smo! Znojni, umorni, ali već do sada puni utisaka. Brzo se smještavamo i jedemo, da bismo što prije iskoristili ostatak dana i okušali na padini preko puta doma novo napadali snijeg. Odličan je! Mrak i umor tjeraju nas na počinak u dom.

Mirno jutro bez vjetra. Sunce. Svježi snijeg blista i čini nezaboravnu cjelinu sa plavo-zelenim jelama i smrekama i tamnoplavim

Jahorina

proljetnim nebom. Sa skijama na ledima polagano se penjemo stazom kroz šumu. Hodamo već dvadeset minuta, izbijamo na prijevoj

Usklici divljenja, čuđenja, oduševljenja, jer i pored svih pričanja većina od nas ipak se tome nije nadala. Pred nama je Gola Jahorina — kilometri idealnih terena. Tu ih ima za svakoga, od najlakših početničkih, pa do najbiranijih za skijaške gurmane. Padine strme i blage, duge i kratke, u svim prelazima, uvale, žlijebovi — sve blješti u sjajnoj bjelini mameći nas. Gledamo oko sebe: za nama je šuma, gore plavo nebo i sunce jako usred ljeta. Negdje se čuje djetlić na doručku.

Maži lice — stavljaj naočale — kreći!

Još petnaest minuta laganog uspona i pred nama je vrh. Odvajamo se od staze i kroz netaknuti snijeg naglo se uspinjemo. Prvi

od naših već je na vrhu. To je Kunica, po veličini drugi vrh Jahorine — 1910 m. Doskora smo i mi gore. Ostajemo bez riječi, Na sve strane vidimo valovite padine, koje su nam do sada bile sakrivene, pa vrhove, kotline, i po koje osamljeno drvo. Ispunjaju nas čudan osjećaj da je to sve sada naše, da smo mi gospodari čitavog tog prostora, koji nam nudi najbjiranije skijaške užitke. A naoko, prema jugu i zapadu, dokle god oko dopire, planine sve u snijegu, počev od Bjelašnice i Treskavice koje nam izgledaju na dohvati ruke, pa do veličanstvenog Maglića i Durmitora, kojih konture lijepo vidimo u daljini. Na sjeveru i istoku sasvim druga slika: zelena brda bez traga snijega počev od velikog platoa Romanije do Zvijezde, Ozrena, Konjuha i Javora — potpuno proljeće. A mi se na ovom mjestu nalazimo baš na granici proljeća i zime.

Pokušavam se sjetiti svega što znam o Jahorini; iz škole, knjiga, pričanja drugova i mještana, narodne predaje, sve mi se to niže u sjećanju...

*

... Masiv Jahorine smješten je jugoistočno od Sarajeva, a pruža se u smjeru sjeveroistok-jugozapad. Dug je 30 km, a širok 15 km. Ogranci su mu obrasli lijepom gustom crnogoričnom šumom, koja je osobito gusta sa sjeverne strane i dopire do 1700 m. Sjeverni dio uglavnom sačinjava Ravna Planina, visoravan sa puno vrtača, gusto obrasla bukvom, jelama, omorikom i po kojim favorom (nekad je favora bilo mnogo više, pa odatle ime planine). Nade se i grčki favor, kome je tu njegova sjeverna granica rasprostiranja. Po vlažnim stijenama i trulim balvanima nalazi se mala alpska ljubica (*Viola biflora*). Ljeti ima u izobilju malina, kupina, jagoda, borovica. Kraj obiluje i divljači — po šumama ima tetrijeba, zatim mnogo zečeva, lisica i vukova.

Na Jahorini izviru rječice Prača i Bistrica, odanle ide pitka voda za Sarajevo. Do 1700 m visine ima dosta izvora i potoka.

Naselja se penju sve do 1300 m, a najpoznatija su Pale, Koran, Stambolčić, te kompleks sela Crna Rijeka. Oko ovih naselja nalazi se mnogo spomenika, naročito bogumilskih, iz starije povijesti Bosne.

Najviši dio Jahorine, t. zv. Gola Jahorina, je masiv 15 km dužine i 5 km širine. Ljeti su to bujni pašnjaci, a zimi glasoviti skijaški tereni. Tu su i najviši vrhovi — na istoku Lokvansko (Klekovo) Brdo (1913 m), pod kojim je mala uvala Kraljičino Guvno, zatim put jugozapada Košuta (1909 m), a na sjeverozapadu Šator (1851 m), sa kojega polazi staza za natjecanje; zatim Kunica (1910 m) i sasvim

na zapadu Ogorjelica (1892 m). Snijega ima ovdje od početka novembra do kraja aprila. Magle su rijetke, a uglavnom ih ima u drugoj polovini zime. Sjeverni vjetrovi bivaju ublaženi šumovitim planinama na sjeveru, naročito Romanijom i Ravnom Planinom, te se hladnoća lakše podnosi nego na drugim sličnim planinama.

Sa naprijed nabrojenih vrhova pruža se jedinstven pogled na bosanske, srpske i crnogorske planine. Tako se vide Zvijezda, Ozren,

Na Jahorini

Foto: Jagatić

Romanija, Klek i Borovac, Konjuh, Javor, Zlatibor, Zlatar, Javornik, — Durmitor, Maglić, Volujak, Zelengora, Lelija, — Treskavica, Prenj, Bjelašnica, — Trebević, Vranica, Vlašić i mnoga manja brda.

Eto to je Jahorina — bogato nas nagrađuje za ustrajnost i trud.

... Već smo dugo na vrhu, a nikako se ne možemo rastati sa divnim vidicima. Pritežemo remenje, kontroliramo vezove, gledamo da li su daske dobro namazane. Kratak dogovor o pravcu ture i već prvi juri preko bijele padine. Za čas ga vidimo u daljini kao točku, i samo uski trag pokazuje smjer kojim je otišao. Jedan po jedan krećemo za njim.

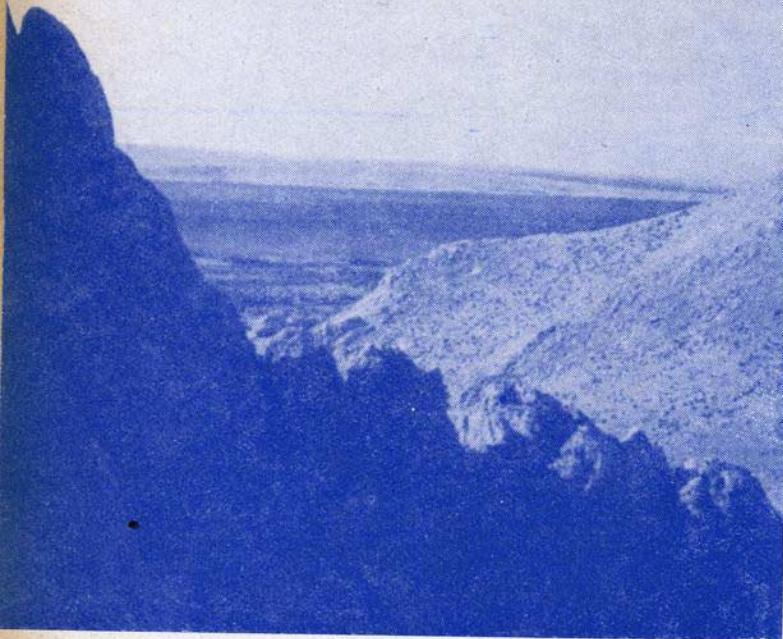
Postavljanje prvih totalizatora u planinskim predjelima Like i Gorskog Kotara

Dolaskom lijepih proljetnih dana mnogi će planinari ponovno počrlići u prekrasne predjele šumovitog Gorskog Kotara i gordog Velebita. Prilikom uspona na pojedine vrhunce vjerojatno će opaziti osamljene instrumente, koje do sada još nikada nisu susretali u našim planinama. Želja mi je da upoznam planinare sa izgradnjom tih instrumenata i da ih upozorim na njihovu važnost u naučnom istraživanju naših planina.

Izgradnjom novih Hidrocentrala u NR Hrvatskoj, potrebno je da se izvrše opsežni istraživački radovi među koje spada i određivanje mjesечne i godišnje količine oborina za područja iz kojih će se hidrocentralne opskrbljivati vodom. Potrebno je da se dobiju stvarni podaci o godišnjim količinama oborina u planinskim predjelima, kao i u područjima koja su nenastanjena ili teško pristupačna. U takvim predjelima upotrebljava se totalizator kao instrumenat za mjerjenje količine oborina. To je u stvari veliki kišomjer pomoću kojega se skuplja količina oborine, a mjeri se dva puta godišnje, a katkada, zbog nepristupačnosti, samo jedamput godišnje, na jesen. Na traženje poduzeća »Hidroelektroprojekt« Uprava hidrometeorološke službe NR Hrvatske preuzela je zadatak, da u toku godine 1949. izgradi i postavi po prvi put u NR Hrvatskoj totalizatore u planinskim predjelima Like i Gorskog Kotara.

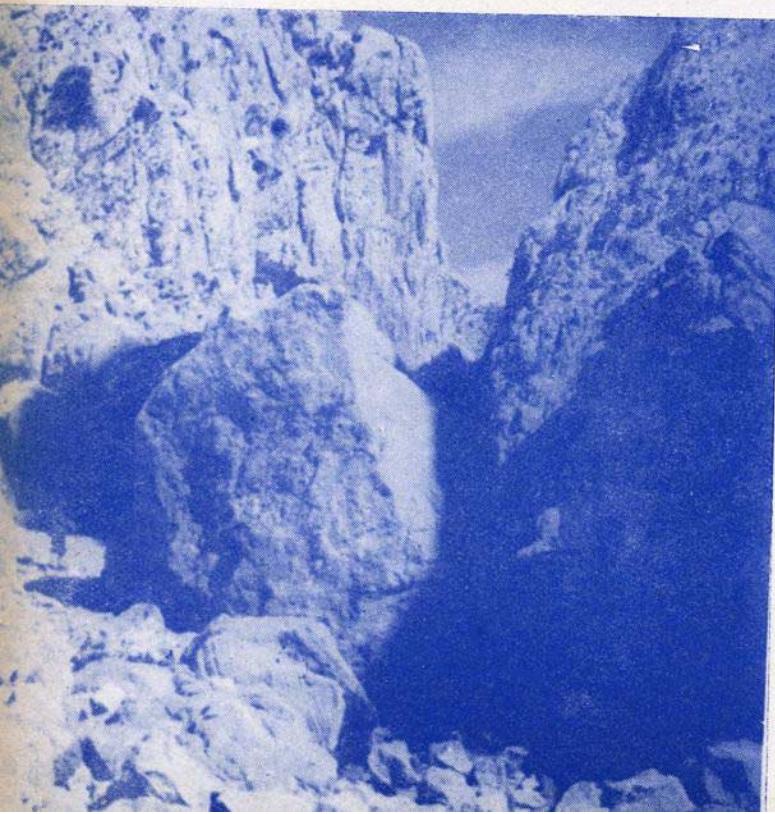
Totalizatori su rađeni prema Mougin-u, cilindarskog su oblika, te mogu primiti 107 litara tekućine. Tip totalizatora koji su rađeni u NR Hrvatskoj sastoji se iz tronoška sastavljenog od 3,70 m dugih, a 44 mm debelih pocičanih cijevi, zatim velike posude za hvatanje oborina, Nipherovog zaštitnog lijevka i dva zaštitna obruča debljine 5 mm. Prilikom montiranja totalizatora pocičane cijevi zabetoniraju se pola metra duboko u kamene blokove. Posuda za primanje oborine izrađena je od pocičanog lima debljine 0,75 mm i sastoji se od 50 cm visokog cilindarskog dijela sa unutrašnjim promjerom od 50 cm, a na to se nadovezuje 33 cm čunjasti ogrtač, koji ima gornji otvor od 16 cm kao običan kišomjer (površina otvora 200 cm^2). Dno posude izrađeno je u obliku čunja na čijem je vrhu ugrađena otpusna pipa. Da se sprijeći nasilno diranje otpusne pipe, izrađen je na vanjskom dijelu donjeg čunja poklopac pomoću kojeg se zatvara otpušna pipa.

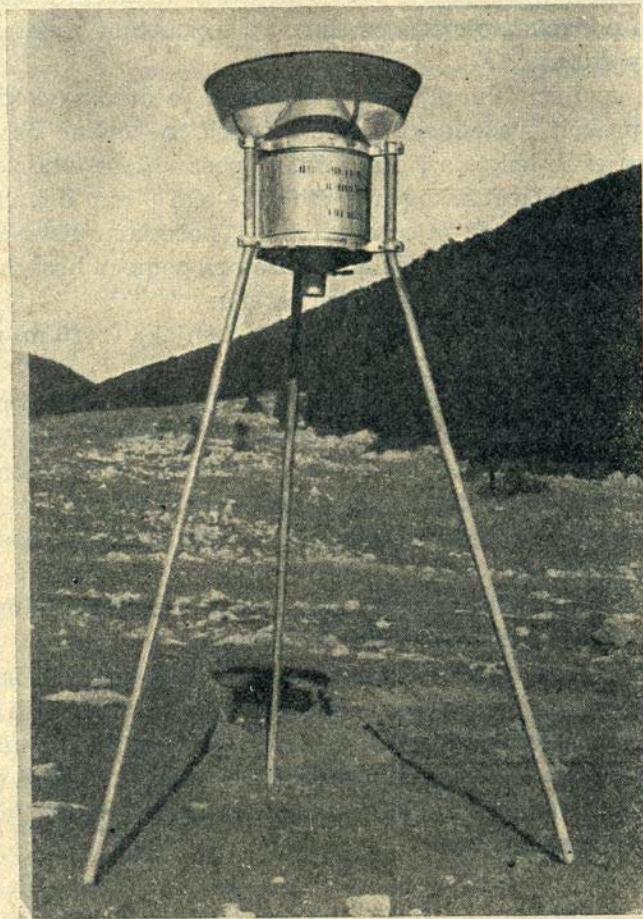
Južni Velebit —
Stijenje i more

Foto: E. Rakoš

U divljoj Vel. Paklenici

U maloj udaljenosti (40 cm) i koncentričan sa gornjim rubom posude za sakupljanje oborine, učvršćen je zaštitni obruč, koji ima svrhu da umanji utjecaj strujanja vjetra koji nanosi oborinu (naročito kod padanja snijega). Zaštitni obruč protiv vjetra izrađen je od

Mirovo (1400 m) Srednji Velebit. Totalizator br. 3.
postavljen 24. IX. 1949. Postavio: Kirigin

pocinčanog lima debljine 1,25, a ima promjer od 96 cm. Za mjerjenje i ulijevanje nove otopine postavljaju se na pocinčane cijevi prenosne stepenice.

Prednost totalizatora pred običnim kišomjerima je u tome, što totalizator ima zaštitni obruč protiv vjetra i što se napadala količina oborine u obliku snijega odmah otapa. Otapanje se postizava na taj

način, da se u jesenskim mjesecima totalizator napuni otopinom koja se dobije miješanjem calcium klorida sa vodom. Punjenje totalizatora bilo je općenito izvedeno tako, da se napravila otopina od 5 kg CaCl_2 + 6 kg vode. Novo napadali snijeg koji dolazi u dodir sa ovom otopinom, odmah se otapa i trajno ostaje u tekućem stanju. Prema švicarskim podacima otopina se smrzava u početnoj koncentraciji tek kod 30° ispod nule.

Da se sprijeći ishlapljivanje, potrebno je otopinu kod početnog punjenja prekriti vazelinskim uljem specifične težine oko 0,8, koje propušta snježne kristale i otapa ih. U postavljenе totalizatore ubaćeno je 600 cm^3 vazelinskog ulja što daje oko 3 mm debeli sloj ulja.

U drugoj polovini mjeseca rujna i početkom listopada prošle godine, nakon teškog transporta totalizatora pomoću bosanskih konja, postavljeni su oni na slijedećim mjestima:

1. na sedlu između Velikog i Malog Risnjaka (1420 m) postavljen je 17. IX. 1949. totalizator br. 1;
2. totalizator br. 2 postavljen je 20. IX. 1949. u teško prohodnim predjelima planinskog masiva Bjelolasice (1400 m);
3. na granici između sjevernog i srednjeg Velebita, na Mirovu (1400 m) postavljen je 26. IX. 1949. totalizator br. 3;
4. u južnom Velebitu na Malom Halanu (1000 m) postavljen je totalizator br. 4;
5. totalizator br. 5 postavljen je u blizini kišomjera i ombrografa na meteorološkom opservatoriju Sljeme.

Totalizator br. 5 postavljen je najviše radi kontrole smrzavanja otopine u totalizatorima kao i radi redovitih mjesecnih mjerena visine sloja na opservatoriju Sljeme, koji će dati u toku godine 1949/50. rezultate na temelju kojih ćemo moći utvrditi vrijednost izgrađenih i postavljenih totalizatora u planinskim predjelima Like i Gorskog Kotara.

Zimski uspon na Slovenski Snježnik

Ništo ne bi rekao, kad dođe zimi iz sjevernih krajeva Hrvatske ili iz Slovenije na Rijeku, da u njenoj blizini postoji mogućnost za razvitak zimskih sportova: skijanja i zimskog alpinizma.

Ipak je Rijeka prilično jaki, ne samo planinarski, već i skijaški centar. Na samih 24 km od grada nalaze se lijepi skijaški tereni Platka (1111 m) i Hrvatskog Snježnika (1506 m), koji su međutim u planinarskim i skijaškim krugovima dosta poznati. Manje se zna za Slovenski Snježnik, a ipak je on važno stjedište skijaša iz riječke okolice, pogotovo Klane i Matulja. Nije udaljen toliko ni od Ilirske Bistrice, i pruža mogućnost razvijanja skijaškog i planinarskog sporta selima riječke okolice.

Slovenski je Snježnik tek nakon oslobođenja pripao našoj državi, a svojim jedinstvenim položajem i lakoćom pristupa doista je vrijedan spomena.

19. februara riječki su planinari poduzeli izlet onamo. Planinari i skijaši bliže riječke okolice običavaju poći kamionom dobrom cestom sa Rijeke preko Kastavštine, i to sela sv. Mateja, pa zatim prema Klani, važnom mjestu u našoj drvnoj industriji i lovstvu. Klana je maleno mjestance, ratom dosta oštećeno. Dovle je kraj izrazito kraški, a dalje već zalazimo pomalo u lijepe, što crnogorične, što bjelogorične šume. Sa ceste se vidi ponešto krševita dolina, na kraju koje izvire rijeka ponornica Reka (Timava) koja kod mjesta Divače ponire u znamenitu Škocijansku jamu.

Snijega ovuda ove godine više nema. No drugih godina, a i zimski pred sama dva ili tri tjedna bilo je ovdje sve zatrpano snijegom. Prolazimo kraj posve spaljenog i uništenog šumskog naselja Gumanac (tal. Emmensburgo) i dolazimo do t. zv. Prijelaza smrti (Passo della morte). Na tome je mjestu cesta nadsvođena, jer bi bura i snijeg inače ometali zimi svaki promet. Doista, iako na toj visini nema još snijega, pod malenim tunelom, i pod visokim zidovima oko ceste ima ga gotovo metar. Cesta se još stalno uspinje šumom. Tu i tamo među drvećem zabijeli se malo snijega, a što se više uspinjemo imade ga više, dok ga kod Čabarske Police ima preko pola metra. Cesta je smrznuta, pa kamion teško kreće dalje. Zato smo sišli i metnuli skije na noge. Nakon desetak minuta ugledamo dosta prostranu gorsku dolinu, t. zv. Čabarsku Policu (Pian della Secchia) 1113 m, sa lijepom

planinarskom kućom (Rifugio Duiz). U kući postoji mogućnost noćivanja, no hranom nije snabdjevena. Nije to jedina građevina ovdje. Bilo je tu više zeklioništa i lugarnica, no sve su te zgrade popaljene i uništene, i čekaju na marljive ruke planinara da ih obnove. Tada bi mogla Čabarska Polica stati uz bok važnim skijaškim centrima, pogotovo ako se uredi skakaonica.

U skloništu se tek malo ustavismo, a manje odvažni ostadoše skijati na lijepim terenima oko kuće. Devet nas krenulo je kraticom kroz šumu prema Slovenskom Snježniku. Ubrzo opet dolazimo na cestu koja vodi prema Notranjskoj. Iza jednog zaokreta ugledamo posve bijeli vrh Snježnika. Izgleda nam blizu, no još imamo dosta hoda. Silazimo sa ceste malenim putićem. Tu ima i metar snijega. Na maloj čistinici odmorimo se na toplome suncu. Zatim se uspijnjemo kroz šumu. Uspon je prilično naporan, pogotovo za tri hrabre planinarke, kojima skijanje još ne ide osobito od ruke. Izlazimo iz šume, na snježnu strminu, upravo divni skijaški teren. Već odavde — odahnuvši — ugledamo masiv Učke. No nemamo vremena zaustavljati se. Kroz duboki snijeg uspinjemo se prema vrhu, na koji stižemo nakon jednog sata. Prekrasan pogled doista nam je naplatio naporan uspon. Ni sami ne znamo, kamo bi prije gledali. Iznad kvarnerskog zaljeva diže se Učkin masiv, koji se jasno odražava u mirnom moru. Oko Kvarnera nanizaše se otoci Krk, Cres i otočić Sv. Marko, nad kojima se diže ponosni Velebit. Snježnik su i Risnjak puni snijega, dok je sa Obruča već okopnjo. Vide se i udaljeniji vrhovi Gorskoga Kotara: Viševica, Medvjedak, Kobiljak, pa čak i Bjelolasica. Pod nama, kao na zemljopisnoj karti, leže rasprostrta podno snježnih šuma pitoma seoca Notranjske. U dolini plavi se Cerkniško jezero. To je jezero čudne naravi: zimi je u kišno doba prostrano i puno vode, dok ljeti ta voda ponire kroz kamen vapnenac. Vidimo i Nanos blizu Postojne, a i Kuželske stijene. Dalje nad tim gorjem dižu se Kamniške Alpe. Jasno im se vidi svaki vrh, a ništa slabije ne vidimo Karavanke i Julijske Alpe. Bijeli Triglav nas zove ...

No ne samo naše gore, već i tuđe krajeve vidimo. Karnijske Alpe vidimo jasno, a u daljini, kroz maglu bjelasaju se Dolomiti. Doista jedinstven pogled! No nije ni čudo: ta slovenski je Snježnik najviši od svih okolnih brda, a nalazi se i na jedinstvenom položaju. Visok je 1796 m. Talijani ga nazivaju Monte Nevoso, Slovenci pak Notranjski Snežnik.

Pod samim se vrhom nalazi malena, snijegom i ledom posve zatrpana i prilično razrušena, bivša vojnička karaaula. Sa malo bi se

popravaka mogao iz nje izgraditi solidni bivak. Kraj te karaule je i cisterna sa pitkom vodom. No danas je ta cisterna smrznuta i puna snijega.

Sunce se već počelo primicati zapadu, kad smo se spustili. Vratili smo se istim putem. Ukrcale smo se na kamion opet ispod Čabarske Police, a u Rijeku smo stigli uveče u 9,15 sati.

Svi su učesnici bili neobično zadovoljni sa izletom. U očima im je još blještio snijeg, dok se u riječkim vrtovima zelene čempresi i već cvate proljetni badem.

Josip Plaček:

Jozo Klepica — vodič sa Neretve

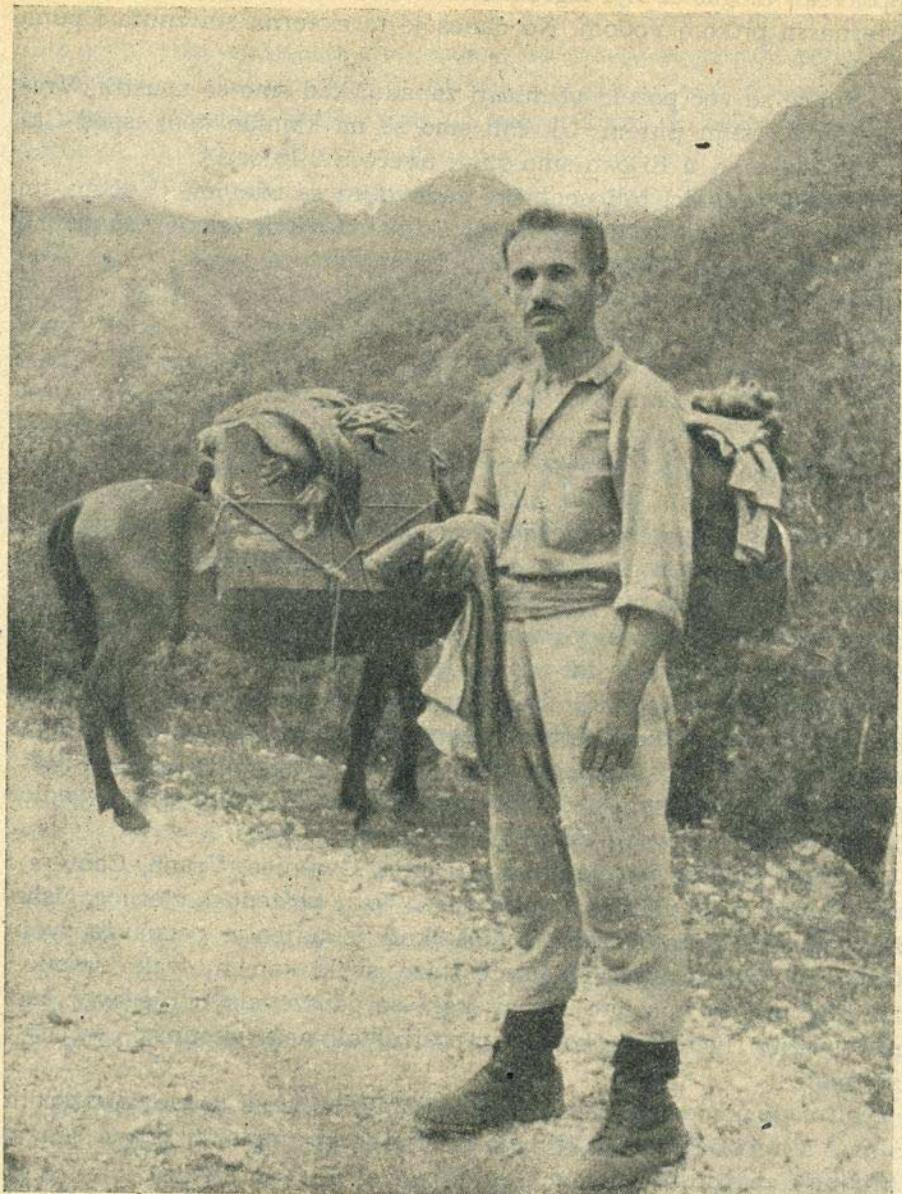
Doljani, ubavo seoce ispod Oklanice pružilo se uz prodornu rječicu nazvanu istim imenom, Doljankom. Smješteno je u razvodu velikog čvrsničkog masiva i susjednog prozorskog gorja nad kojim dominira Oklanički sklop, ovo malo seoce sagrađeno je od samih drvenjara iz kojih niče lik pravih ljudi gorštaka.

U sredini samog sela nalazi se malena kućica sa dosta trošnim krovom, u kojoj je smještena kuhinja i soba za spavanje. Sve je to u obliku bosanske kućice, ognjište, mali prozori, glinena peć sa nešto pokućstva. To je smještaj i prebivalište našeg planinarskog vodiča Jozu Klepicu i njegove obitelji, žene sa troje djece.

Tko je hodao po planinama Prenja, Čvrsnice, Vrana, Čabulje i drugih obližnjih planina, i nije našao toga poštenog, vjernog, uslužnog, pravog planinarskog vodiča, koji je najbolje poznavao svoju Čvrsnicu i njene utrte i neutrte staze, svaki kamen, svako raspuće, taj nije mogao upoznati ljubav koja se odražavala u njegovoj duši nad svakim uspjehom kojeg su postizavali naši plaminari, skijaši i alpinisti.

Svaku pomoć pružao je naš Jozo bilo kome, a to mogu ustvrditi i naši alpinisti, kada je trebalo donijeti vode, naložiti vatru, skočiti u pomoć pri nesreći i t. d.

Mjeseca lipnja 1930. godine prigodom izleta priređenog na Plasu, preporukom tadanjeg gostioničara Papkovića, prenosio je Jozo sa malim bosanskim konjićem naše uprtnjače. To je bio prvi moj susret s tim čovjekom, s kojim sam kasnije planinario čitavu Čvrsnicu. Čvrsnica se tada malo posjećivala. Privlačila je uglavnom Plasa po-

Jozo Klepica

Foto: E. Rakos

znata radi runolista, a svemu tome je pogodovala mala lugarska kućica na Drijenču, smještena u pravom alpskom kraju.

U planinarskom radu, markirajući putova, postavljanju tabli, građnji planinarske kuće brzo se uočila njegova velika privrženost i spremnost na svaki posao, te je svojim radom postao velikim sudionikom svega onoga što je stvoreno na tom planinskom masivu. Nije Jozo vodič samo ljeti, on prati planinare i zimi. Nakon svršenog skijaškog tečaja na Bukoviku, on je stalni pratilac pojedinih grupa koje se preko Vale probijaju do planinarske kuće na Velikom Vlincu.

Taj vodič, koji sa neobičnim veseljem susreće svog starog znanca, planinara, skijaša, alpinistu, stradao je za vrijeme rata. Raznijeli su mu ono sirotinje, a neki članovi obitelji su mu ubijeni. Njegov poduhvatni duh živi i sada, radi u selu na obnovi porušenih objekata, oživljava rad u zadruzi i spada među najaktivnije na gradnji zadružnog doma.

Ovo nekoliko redaka posvetio sam našem 20-godišnjem poznanstvu i radu koji je Jozo Klepica obavljao sam i u zajednici sa mnogim planinarima, sve na dobrobit i procvat planinarstva diljem Dinarskog sklopa kroz Bosnu i Hercegovinu.

Zlatko Kauzlaric:

Iz dnevnika jednog planinara

Utisci sa Velebita

Velebit je jedna od naših najzanimljivijih i najljepših planina. Smješten uz more, u Hrvatskom Primorju, odvaja visokom pregradom područje Like od klimatskih utjecaja s primorske strane. Ovaj najdulji planinski lanac Dinarskog sistema pruža se u zračnoj liniji od Vratnika iznad Senja do Zrmanje u dužini od 165 km, pa je potrebno desetak dana da ga se uzduž prijeđe. Poprečna širina mu je — u zračnoj liniji — oko 13,5 km a na najširem je mjestu širok 20 km. Može ga se prijeći u jednom danu.

Velebit je podijeljen na Sjeverni (od Vratnika do previje Veliki Alan), u Srednji (od previje Veliki Alan do ceste Karlobag—Gospic) i Južni (od ceste Karlobag—Gospic do kanjona Zrmanje).

Na području Velebita zapažaju se velike razlike između istočne, kontinentalne strane i zapadne, primorske strane. Razlike se javljaju osobito u vegetaciji, klimi, fauni, flori, morfologiji, etnografiji, pa i u gospodarstvu. Kontinentalna je strana obrasla bogatim bjelogoričnim i crnogoričnim šumama, dok na primorskoj strani ima mnogo posve ogoljelih površina; gdjegdje se javlja kržljava i siromašna šuma, šikara i grmlje; na ovoj strani lijepe

šume su malobrojne, rastu na uskim područjima. Istočna je strana bogata izvorima, osobito na podnožju, dok je na zapadnoj strani oskudica vode, osobito u vrijeme kad dugo ne padne kiša. Istočna strana nekaško je pitomija, planina je položenija, manje strma, a oblici blaži; na zapadu su kameniti, divlji, oštri i vrlo raznoliki.

Velebit je građen pretežno od vapnenačkog i dolomitskog kamenja, ali se na njemu nailazi na područja pješčenjaka, škriljevca, laporu i eruptivnog kamenja. Najveći dio naslaga pripada eri mezozoika, osobito formacijama jure i krede. Na područjima vapnenačkog kamenja, gdje je voda odmijela svu zemlju u pukotine i u dubinu, javljaju se krške pojave u vrlo zanimljivim oblicima. Nailazimo na škape, ponikve, vrtače, ponore, žderala, rigala, špilje ili pećine, kraška polja i doline, na kukove i grebene, kamene skupine najrazličitijih oblika.

Planinarsko društvo Sveučilišta u Zagrebu organizirat će u slijedećoj sezoni nekoliko masovnih izleta na Velebit. Kroz mnoge predjele Velebita nije prošao posljednjih desetak godina nijedan planinar, pa se nisu mogli prikupiti podaci o današnjem stanju planinarskih domova i skloništa, putova i staza na području te planine; zbog toga je bilo nužno da se pošalje na teren nekoliko iskusnijih planinara, koji će pregledati domove i puteve, a ujedno su oni imali zadatak da izaberu najprikladnije objekte do kojih će se povesti masovni izleti.

Izvidnička skupina od tri čovjeka pošla je na teren 2. X. 1949. Do 8. X. ona se kretala po Južnom Velebitu, a 8. je prešla na područje Srednjeg Velebita, da zatim produži kroz Sjeverni Velebit.

8. X. Nakon što smo završili krstarenje po Južnom Velebitu, sišli smo u Medak da prenoćimo. Jučer je dugo padala kiša, pa je šuma bila odviše mokra da u njoj provedemo noć. Dok smo sinoć prolazili kroz selo, zagleđavali smo u dvorišta, ne bi li ugledali dobro pokriven sjenik, koji ne propušta kišu, da u njemu prenoćimo. Usred sela susreli smo dva čovjeka i upitali ih gdje bi mogli prenoćiti, pričajući im usput o našem pothvatu. Jedan od ove dvojice seljaka bio je nekad i sam planinar; mnogo je prolazio Velebitom, a pomagao je i izgradnju planinarske kuće na Strugama. On nam je vrlo rado našao prenoćište i odveo nas k baba-Vaji. Smjestili smo naprtnjače na tavan. Kad je smještaj bio osiguran, ležišta uređena, pomislili smo da treba nešto toplo večerati, jer već dva dana nismo jeli toplu hranu. Baba Vaja nije imala mlijeka, pa je naš novi znanac pošao u selo da nam se pobrine za večeru. Malo pseto u dvorištu baba-Vaje bijesno je lajalо i skakalo na nas. Dobro da mu je lanac bio vrlo kratak, pa nas nije moglo doseći. Onda smo pošli k baba-Boji, njena je kuća bila u susjedstvu. Čim smo došli, stavila je na vatru mlijeko, da ga kuha. Zamolili smo je da stavimo sušiti oko vatre vlažno rublje.

Dok se varenika kuhala, razgovarali smo s baba-Bojom. Ona je sjedila pored vatre, a drhtavo svjetlo osvjetljavalo je oštrosrezane crte njenog lica. U kuhinji je bila polutama.

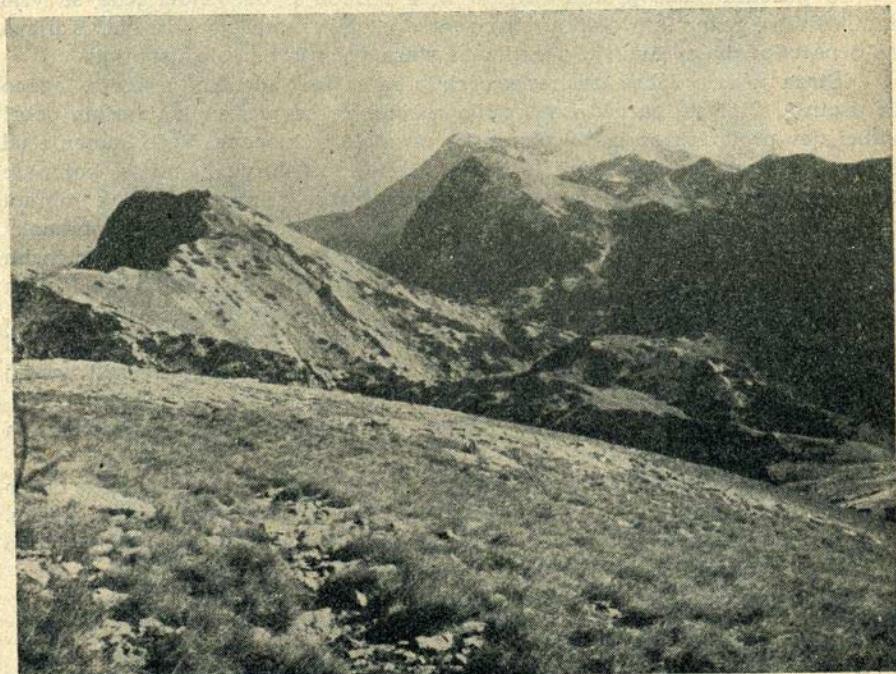
Pitala nas baba-Boja ne bojimo li se vukova i medvjeda u planini. Prije nekoliko dana napali su vuci na cesti pored Medaka jednog čovjeka koji je onuda prolazio kolima. Spasio se, natjeravši konje u bijesni trk.

Mi dosad ni vuka ni medvjeda ni vidjeli nismo, a baba-Boji u šali rekomo, da planinari imaju s vukovima ugovor o nenapadanju i o vječnom prijateljstvu, pa da niti mi diramo vukove, niti oni nas.

Večerasmo mlijeko i kruh i popesmo se na sijeno. Sjenik je mirisao dobro osušenim planinskim sijenom. Legosmo.

Kroz duboku tišinu nad zaspalim selom čulo se zviždanje lokomotive. Kiša je mirno, jednolično bubnjala po strehi.

Boško je u jedan sat po ponoći krenuo u Lovinac po hranu, što smo je tamo ostavili prije uspona na Sv. Brdo.

Vrhovi Južnog Velebita

Foto: E. Rakoš

Ujutro podosmo Željko i ja vlakom u Gospic. Tamo smo se sastali s Boškom, koji je stigao već prije nas, dovezavši hranu. Natovarismo naprtnjače.

Kiša nije više padala. Oblaci su ponegdje bili proderani, vidjelo se nebo, uz to je puhala bura, vjetar koji dariva vedro vrijeme i mi podosmo u Srednji Velebit.

Iz Gospica smo se vozili kolima oko deset kilometara (do Brušana), a zatim produžili pješice cestom što preko Oštarija ide na Karlobag. Ovaj prilaz Velebitu vrlo je lagan i blag. Cesta se neprimjetno diže; uz nju se nižu sela i zaseoci, voćnjaci, oranice. Pored ceste je vodovod.

S ceste smo skrenuli na put uz jedan potok, da izbjegnemo zaobilaženja što ih cesta čini. Put je lagan do pod sam vrh Takalice, gdje se počinje

oštije uspinjati. Izašli smo ponovo na cestu. Bili smo otprilike na njenoj najvišoj točki i vidik je postao širok. Primorska strana bila je vedra, sunčana, s tek nešto oblaka. U Lici: oblačno, sivo, magleno.

U Oštarijama smo se odmorili. Krenuli smo desno od škole, šumskom cestom do Stupačinova. Izdigosmo se nad oštarijsku ravnicu. Jedan dio je lijepo obrađen. Obrisi Kubusa oštrosu se očrtavali na horizontu. Iza njega se vidjelo more, crvenkasto-bakrene boje. Kod Stupačinova skrenuli smo sa šumske ceste lijevo na Premužičevu stazu. Namjeravali smo da Premužičevom stazom prođemo kroz Srednji i Sjeverni Velebit. Staza je markirana, a mnoge oznake su sasvim izblijedile.

U početku staza prolazi između Kize i Badnja. Grebenovi Kize su vrlo zanimljivih i raznolikih oblika; strmo strše u vis i zatvaraju horizont. S lijeva je u početku mala ravnica, a zatim se staza počinje pomalo uspinjati.

Staza je vrlo dobro trasirana, probija se najprikladnjim smjerom, lagano se uspinje. Čini se, naročito se vodilo računa da se pruže planinarima dobri vidici, jer prolazi kroz lijepе planinske predjele i sklopove. Veće kamenje od kojeg je staza izgrađena, još je dobro učvršćeno. Sitnije kamenje, kojim je bila prekrivena, odnijela je većim dijelom ljujica. Upravo desetak minuta prije zalaza sunca uspeli smo se toliko visoko, da smo preko nižih obronaka ugledali more. Nad njim je bilo prilično oblačno. Boje, što su se pod sunčevim svjetлом javljale po oblacima, na moru i po planini, mijenjale su se iz časa u čas. Neprestano su se stvarali novi koloristički ugodaji. Izmjena osvjetljenja, promjena nijansa boja, ne može se riječima izraziti. To treba vidjeti, jer i majstorska ruka velikog slikara mogla bi uhvatiti samo jedan časoviti ugodaj u ovoj igri, dok bi sve ostalo izmaklo.

Uskoro smo presjekli novu šumsku cestu kojom se izvoze balvani na pilanu nedaleko Karlobaga.

Uspinjali smo se još oko jedan sat. Smračilo se. Kamenita staza dobro je vidljiva i pri slabom svjetlu mjeseca koje jedva prodire kroz zastor oblaka.

Iz smjera prema Karlobagu čuje se zvižduk s pilane. I neko svjetlo razabiremo u tom smjeru. More nam se čini kao neka siva pustinja.

Treba naći mjesto za noćenje.

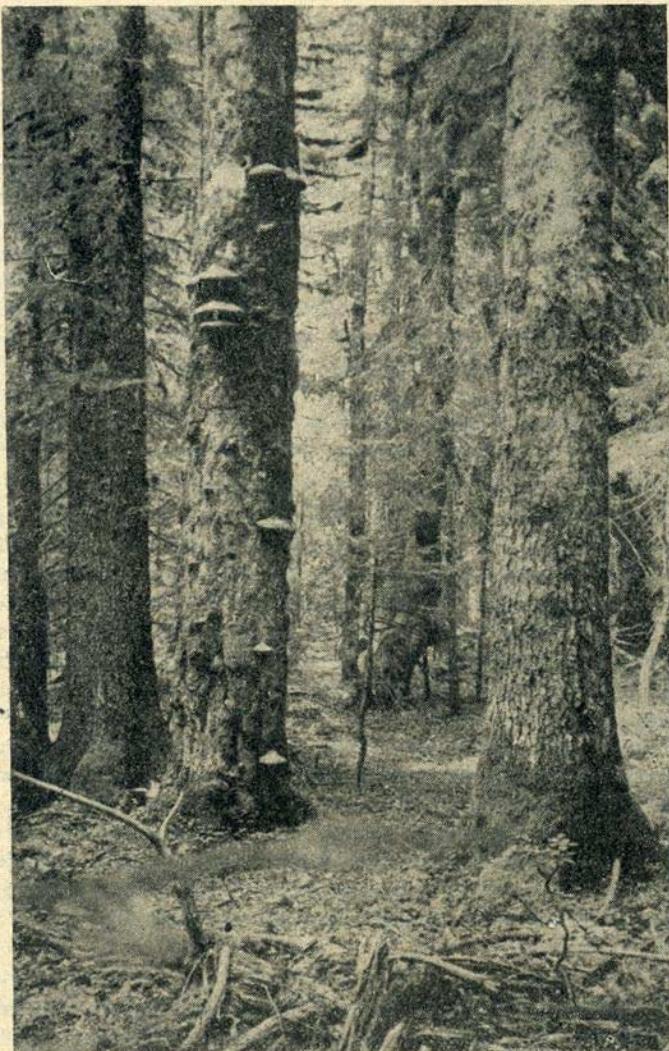
9. X. — Noćimo negdje ispod Premužičeve staze u Srednjem Velebitu. Poноć je prošla. Sinoć smo dugo tražili mjesto gdje ćemo prenoći. Zemljište je bilo prilično strmo i kamenito, obrasio šikarom i u mraku bilo je vrlo teško naći prikladno mjesto. Nismo ga našli. Provest ćemo noć bez šatora, jer nema dovoljno mjesta gdje bi ga mogli postaviti. Zavukli smo se u šikaru i našli nekoliko mjesta gdje se pojedinačno moglo leći. Očistisemo ovo mjesto od kamenja. Zemljište je ipak bilo dosta strmo, pa da noću ne otklizimo niz strminu naslagali smo od većeg kamenja uporište za noge. Ovo je prva noć u planini, što ćemo je provesti bez šatora. Svatko je obukao sve što je imao sa sobom. Umotali smo se u gunjeve i legli.

Bit će dobro, samo — ako ne padne kiša.

Ležao sam 3—4 sata, a da nisam uspio zaspasti. Boško i Željko su spavali. Njihovo jednakomjerno disanje svjedočilo je o tome.

Mjesec se slabo video kroz koprenu oblaka. Iznad nas je lagano puhao vjetar i njihao vrhove najviših grmova.

Dojadio mi je prevrtanje i nespavanje — osim toga kako su me boljela leđa. Vrijeme je sporo odmicalo. Između dva velika kama smjestio sam svijeću, upalio je, izvadio bilježnicu i pišem ove retke, kad mi vjetar dopusti, i ne povije plamen svijeće.

Šuma u Velebitu

Razmišljam.

Ovo hodanje kroz Velebit, to je moj treći veliki planinarski pothvat posljednjih mjeseci. U kolovozu sam u desetak dana prošao kroz Kamniške Alpe, obuhvativši sve vrhove i sedla od Kokrškog sedla sve do uključivo Ve-

like Planine. Iza toga sam bio na Durmitoru i obišao na njemu sve što je bilo zanimljivo. Danas je, evo, šesti, ili sedmi dan što hodam po Velebitu.

Svaki puta prije nego bih nekuda otišao, dulje vremena sam proučavao literaturu o području kuda sam odlazio. Zanimalo me kako je planina nastala, od kakvog je kamenja građena, čitao sam geomorfološke rasprave u vezi s tim. Nastojao sam steći opću orientaciju o flori i fauni određenog područja, o klimatskim, ekonomskim, etnografskim, historijskim i drugim uslovima pod kojima se tamo živi.

Sigurno, proučavanje spomenute literature bilo je korisno. Ali ja je nisam uspio savladati u tolikom opsegu i toliko pažljivo, da bi mi to na terenu pružilo sigurnu orientaciju. Svakog dana sam nailazio na biljke, trave i drveća koje nisam poznavao; često puta sam poplašio u grmlju neku pticu ili je nadamnom proletjelo jato ptica — i ja ih nisam poznavao. Vidio sam mnoštvo leptira, raznih insekata i dr., i o svemu sam znao vrlo malo, pre malo. To me je ljutilo. U ovim časovima pomicala sam da sam u srednjoj školi slabo učio predmete koji su obradivali ova područja, ili da se uopće nastavnim planom nije u dovoljnoj mjeri obuhvatilo sve ono iz ovih područja što bi bilo nužno. Zbog svega toga mi se nametnula misao da bi naše planinarske organizacije uopće, a posebno one na sveučilištu, morale tako odgajati nove planinare, da to budu uistinu kulturni planinari, koji će se na terenu moći orijentirati na svim područjima.

Na području Velebita imade osim vapnenačkog i dolomitskog kamenja, pješčenjaka, škriljevaca, laporanog, konglomerata, eruptivnog kamenja i druge vrsti kamenja; imade naslaga koje pripadaju razdoblju paleozoika, mezozoika i tercijara, ali iako sam na Velebitu već više dana i premda sam sigurno naišao na većinu ovih vrsta iz raznih razdoblja, veći dio nisam uspio upoznati na terenu. Štoviše, nisam upoznao dosada ni one vrste leptira koje se javljaju jedino na Velebitu (*Macroglassa croatica*, *Parnossius Apoblo liburnicus*, *Papilio podalirius velebiticus*). Od velebitske flore, koja je naročita i neobično zanimljiva, htio sam naći *Sibiriaeae croaticae* i *Degeniu velebiticu*. Prva je jedini predstavnik sibirskog roda u Evropi, srođan tip raste na Altaju, a druga je posebni rod među biljkama preostalom iz ledenog doba, i ne može je se nigdje naći, osim na Velebitu. Naravno, ni njih nisam našao.

Međutim, svjeća dogorijeva (Sjetio sam se kroničara Pimena iz »Borisa Godunova« Musorgskoga i njemu je svijeća, točnije žižak, dogorjeo!) — pa moram prekinuti pisanje. Dva sata su prošla. Treba da pokušam zaspati i dobro se odmoriti, jer ćemo danas hodati cijeli dan.

11. X. — Stigosmo u Senj. Kroz posljednja dva dana nisam imao prilike da pišem dnevnik. Bili smo neprestano u pokretu, a noću sam bio toliko umoran, da sam bolje spavao. Danas, nakon završenog puta opisat ću što smo doživjeli kroz posljednja dva dana.

9 sati ujutro, uskoro nakon što smo krenuli s noćista, ugledali smo desno od našeg ležišta, 200—300 m naviše divan teren za postavljanje šatora, u šumi nedaleko Pračić-kuka, pokraj opustošenog dačkog doma. Na zemlji su ležale debele naslage suhog lišća, i mi bi odlično na njemu spavali, da smo stigli za dana na noćiste i da smo mogli razgledati i dalju okolinu.

(Nastavak slijedi)

Jedno uspjelo takmičenje

Planinarska organizacija u našoj Republici postigla je u svom dosadašnjem djelovanju prilično dobre rezultate na omasovljivanju i populariziranju planinarstva među našim radnim ljudima. To djelovanje odrazilo se u broju novoosnovanih planinarskih društava i grupa, u obnovi i izgradnji planinarskih domova i ostalih objekata i u sve većem prilivu novih članova.

Osnovne planinarske organizacije, planinarska društva, pravilno su shvatile svoj zadatak i s mnogo zalaganja i požrtvovnosti aktivno djeluju, neka s više, neka s manje uspjeha. Aktivnost planinarskih organizacija mnogo se povećala posljednjih mjeseci, osobito prigodom takmičenja u čast izbora za Narodnu skupštinu. Takmičenje je u cijelosti postiglo svoju svrhu: s jedne strane planinarska društva su se u periodu takmičenja organizaciono učvrstila i povećala broj novih članova, a s druge strane planinari naše Republike mnogo su pomogli organizaciji Narodnog fronta u predizbornim pripremama i agitaciji.

Inicijativu za socijalističko takmičenje u čast izbora za Narodnu skupštinu pokrenulo je Planinarsko društvo Zagreb, koje je pozvalo na takmičenje sve planinarske organizacije u NR Hrvatskoj. Takmičarski elan prenio se na sve planinarske kolektive, tako da u Republici nije postojao ni jedan planinarski kolektiv koji ne bi bio uključen u takmičenje.

Planinarska društva takmičila su se u organizacionom učvršćenju, u izgradnji i obnovi planinarskih objekata, u idejno-odgojnem i kulturno-prosvjetnom radu, te na sudjelovanje planinara u predizbirnoj kampanji i na samim izborima. U tu svrhu društva su organizirala takmičarske komisije, što je znatno olakšalo da se takmičenje odvijalo pravilnim putem.

Najuspješnije rezultate u takmičenju u čast izbora za Narodnu skupštinu postiglo je Planinarsko društvo Kaštel-Sućurac. Osim vrlo dobrih rezultata u upisivanju novih članova, u takmičenju za značku fiskulturnika, u idejno-odgojnem i kulturno-prosvjetnom radu, planinari Kaštel-Sućurca osobito su se istakli u dobrovoljnim radovima i brojnim predavanjima o izborima i planinarstvu. Oni su dali 886 dobrovoljnih sati radnog učinka na pošumljivanju i čišćenju šuma od prelaca, u izgradnji fiskulturnih objekata i na drugim radovima. U predizbornom takmičenju planinari tog mesta su zasadili 1800 sadnica. Društvo je osim toga uredilo novu čitaonicu, jedinu u mjestu. Planinari Splita također su u predizbornom takmičenju postigli vrlo dobre rezultate. Oni su dali na radovima za očuvanje šume 1234 dobrovoljnih sati, upisali su 84 nova člana i uredili svoje društvene prostorije. U Krapini su planinari održali dvije uspjele priredbe, uredili propagandne izloge i dali veći broj dobrovoljnih radnih sati na izgradnji planinarskog doma. Planinarsko društvo Karlovac, koje je u svom dosadašnjem radu postiglo dobre rezultate na populariziranju planinarstva među trudbenicima i omladinom Karlovca, u predizbornom takmičenju povećalo je broj članova za 75, organiziralo 18 izleta i osnovalo markacijsku sekцијu. Na izgradnji fiskulturnog stadiona članovi društva dali su 320 sati dobrovoljnog rada. Planinari su osim toga organizirali

nekoliko posjeta seljačkim radnim zadrugama, drvnom kombinatu u okolini Karlovca i održali jednu priredbu u Delnicama. Planinari Šibenika odazvali su se odmah posebnom pozivu Planinarskog društva Split na takmičenje i izvršili veći dio svojih obaveza. Na očuvanju šume dali su 290 dobrovoljnih sati, upisali su veći broj novih članova, uredili propagandne izloge i posjetili seljačku radnu zadrugu u Dubravi, gdje su sudjelovali u proslavi otkrivanja spomen-ploče palim borcima.

I članovi Planinarskog društva Jastrebarsko aktivno su sudjelovali u takmičenju: održali su veći broj izleta i predavanja, uredili propagandni izlog i radili dobrovoljno na pošumljivanju. Osim toga osnovali su tri planinarske grupe u radnim kolektivima. Planinari Križevaca nalazili su se na dan izbora među prvim glasačima na biračkim mjestima, a uoči izbora palili su kriesove i priredili vatromet na Kalniku. Dobre rezultate postigli su i u organizacionom učvršćenju društva. Planinarsko društvo Samobor okupilo je 108 novih članova, održalo nekoliko priredaba i povećalo broj pretplatnika na »Naše planine« (60 na 100). Planinari su radili dobrovoljno i na uređenju planinarskih objekata u Lipovcu, Smerovišću i na Palačniku.

Planinarsko društvo Bjelovar jedno je od naših najboljih i najaktivnijih društava u NR Hrvatskoj. Članovi tog društva su postigli u takmičenju odlične rezultate. Na javnim radovima dali su 386 dobrovoljnih radnih sati, a na izgradnji planinarskog doma 422 sata. Upisano je 70 novih članova, održano više popularnih predavanja, osnovana planinarska grupa u tvornici »Kestlin«, uredili su propagandni izlog, a u manifestacionoj povorci na dan velikog predizbornog mitinga sudjelovalo je 206 članova društva.

Planinari Siska upisali su u periodu predizbornog takmičenja veći broj novih članova, održali 6 masovnih sastanaka i 4 predavanja, kojima je prisustvовало 438 članova društva. Za značku fiskulturnika prijavilo se 67 članova. Planinarsko društvo Sisak radi s dosta poteškoća; nema svojih prostorija i zato su njihovi rezultati u takmičenju vrijedniji. Članovi planinarskog kolektiva u Rijeci upisali su u predizbornom takmičenju 130 novih članova, na izgradnji fiskulturnih objekata dali su 137 dobrovoljnih sati, a na čišćenju šuma od gusjenica 290 sati. Održana su i 3 dobro posjećena predavanja. U Varaždinu je planinarsko društvo upisalo 62 nova člana, na uređenju planinarske kuće na Ravnoj Gori dano je 670 dobrovoljnih sati (uglavnom na stolarskim radovima), a 30 članova pretplatilo se na »Naše planine«). Planinari Delnica održali su nekoliko predizbornih sastanaka, osnovali planinarsku grupu u garnizonu JA, dali veći broj dobrovoljnih sati na uređenju doma na Petehovcu, a za značku fiskulturnika se prijavilo 46 članova. U novoosnovano planinarsko društvo zagrebačkog sveučilišta »Velebit« upisalo se 312 novih članova. Održano je 38 grupnih izleta sa 260 članova i jedan masovni sa 730 članova. Studenti su uredili jedan izlog i sudjelovali u političkoj maskeradi uoči izbora.

Vrlo dobre rezultate postigli su članovi Planinarskog društva Zagreb i P. D. »Željezničar«. Planinarsko društvo Zagreb organiziralo je »Partizanski marš tragom XIII. proleterske brigade«. U Samoborskom gorju i Žumberku. Uređeno je nekoliko propagandnih izloga, a bilo je i dobrovoljnih radnih sati na uređenju planinarskih domova, na »Glavici« u Medvednici i na Oštrcu. Dobre uspjehe imali su i planinarska društva u Slavonskom Brodu, Osijeku i Dubrovniku.

Upravni odbor Planinarskog saveza Hrvatske nije zaostao za svojim osnovnim organizacijama, već je uputio poziv na predizborni takmičenje svim planinarskim savezima u državi. Pozivu su se odazvali savezi u Srbiji, Sloveniji i Makedoniji. Zahvaljujući odličnim rezultatima, koje su postigla planinarska društva naše Republike, Planinarski savez Hrvatske proglašen je najboljim savezom u predizbornom takmičenju u našoj Republici. Povrh toga Planinarski savez Hrvatske prihvatio je i poziv na takmičenje Smučarskog saveza Hrvatske, koji je taj savez uputio svim sportskim savezima FISAH-a, pa je i u tom takmičenju naš savez imao najbolje rezultate i pobijedio.

Postignuti rezultati u predizbornom takmičenju pokazuju da u našim planinarskim kolektivima postoje svi potrebni uslovi za postizavanje još većih i boljih rezultata. Ono ujedno potvrđuje činjenicu da se djelovanje planinarskih društava ne svodi samo na rad nekolicine planinara. Predizorno je takmičenje dokazalo aktivnost najšireg kruga planinarskog članstva. Zato nisu izostali ni uspjesi.

Vj. Jurić:

Kratke upute o markiranju putova i staza

(Svršetak)

Često dolazimo i do takvih mesta, gdje nema prikladnog debelog drva za postavljanje znaka, već je samo tanko mlado drvo. U takvom slučaju postavljaju se prsteni (vidi sliku 3). Treba napomenuti, da znakove prvenstveno treba postavljati na mlađim stablima, jer stara su prije na redu za sjeću i sušenje.

Na početku markacije i na mjestima gdje se sijeku dva ili više markiranih putova, treba postaviti smjerne ploče, koje pokazuju pravac, kako ne bi planinar na svom putu zalutao. Ploče po mogućnosti treba da su izrađene od mekanog drva iz jednog komada, bez svrži (čvorova) iz kojih za vrijeme ljetnih dana curi smola i cijedi se preko slova i time kvari estetski izgled ploče. Da bi spriječili pucanje ploče i ispadanje pojedinih dijelova, potrebno je na poledini pričvrstiti tri poprečne letvice. Na gornjem rubu mora imati malu nadstrešnicu da zaštitи slova od kiše. Ovakve ploče veličine su 34×21 cm oličene crvenom bojom, koja se upotrebljava za markiranje. Postojanje su ploče, koje su 2 puta oličene. Na tako pripremljene ploče stavlja se tekst, koji mora sadržavati: mjesto ili cilj puta kuda markacija vodi, zatim vrijeme trajanja hoda, strelicu koja pokazuje smjer i konačno u desnom donjem uglu oznaku društva koje izvodi markaciju. Poželjno je da se na ploči upišu i mesta mimo kojih put prolazi (vidi sl. 4).

Na ploče koje se stavljuju za pokazivanje pravca niz brijeđ mora se stavljati vrijeme trajanja hoda oko $1/3$ manje nego obično. Za vrijeme trajanja hoda uzima se umjereni hod starijega planinara, a ne usiljeni trk mlađeg.

U planinarstvu duljina trajanja hoda uzima se uvijek u hodnim satima, a nikako u kilometrima.

Prije samog izlaska na teren stavlja se tekst na oličene ploče, koje svako društvo mora imati u rezervi: mjesto, cilj puta (samo u slučaju kada imamo sve podatke puta koga mislimo markirati), vrijeme i nedovršena strelica, odnosno samo crta bez vrha, koga ćemo kasnije na samom terenu napraviti, pošto unaprijed ne možemo znati, gdje ćemo tablu pribiti da nam pokazuje dobar smjer. Naročitu pažnju treba posvetiti strelicama, jer ploča bez strelice za planinara nema baš mnogo vrijednosti.

Ploče se stavljaju na lako vidljive, čvrste objekte dosta visoko, kako ne bi nesavjesni prolaznici i djeca došljeli do njih i uništili ih. Moraju biti dobro pričvršćene, da ih vjetar ne bi oborio, da se ne dadu okretati i time pokazivati pogrešan pravac. U tu svrhu valja koristiti stabla, stupove, zid, zgrade i slično. U koliko nema ovakovih objekata, treba ukopati stup primjerne debljine i na njega pričvrstiti ploču. No ovakve stupove treba izbjegavati. Kada smo pričvrstili ploču, moramo crvenom bojom oličiti glavice klinaca, da ih zaštitimo od vlage od koje rđaju, a rđa curi preko slova i time kvari izgled ploče, a i tabla se oko klinaca kvari i trune, te dolazi do ispadanja ploče, pošto klinci više ne drže u natrulim i proširenim rupama.

Tamo gdje je to moguće, mjesto table treba iskoristiti svaki drugi prikladni objekt: široko stablo, stijenu, glatki kamen, zid, zgradu i sl. Na ovakvim prirodnim objektima stavlja se tekst bijelom ili crvenom bojom, već prema podlozi, t. j. ako je podloga tamna onda dolazi svijetla boja i obratno. Da bi se tekst isticao može se bojom koja nije upotrebljena za tekst (kod bijele crvena, a kod crvene bijela) zaokružiti jer time postaje vidljivija iz veće udaljenosti. Na ovakvim mjestima slova nikada ne smiju biti napadno velika već umjerena, jer planinar kada vidi natpis, doći će do njega, da ga pročita. Pisati se može i na zidovima zgrada, ali prethodno treba upitati vlasnika za dozvolu.

Nalazi li se u blizini puta kakav izvor sa pitkom vodom, treba takvo mjesto označiti na samom putu strelicom, koja je izrađena od tankog lima proizvoljne veličine (ali se mora paziti, da nije prevelika ili premalena), oličena crvenom bojom markacije, napiše se bijelom bojom »Voda« i naznači vrijeme hoda do izvora. Vrh strelice pokazuje smjer puta koji smo mi prethodno očistili i uredili (slika 5).

Do sada smo u glavnom govorili o pripremnom dijelu markacije, a sada ćemo preći na terenski rad.

Za samo markiranje potreban nam je izvjestan pribor, bez kojeg se markacija ne da izvršiti. Taj pribor sastoji se iz: sjekire ili ovećeg noža (za čišćenje stabla i uklanjanje grana), limenke crvene boje (veća), limenke bijele boje (manja). Crvene boje je potrebno 3—4 puta više nego bijele. Za svaku boju po jedan veći kist za markiranje i jedan manji za pisanje, bočica firmisa (za razrijedivanje), krpe za brisanje ruku i kista, ploče, čavli i strelice.

Boja. — Za markiranje moramo uzeti boju koja dobro prianja uz drvo, kamen, zid i slično, a ne izbjlijeđuje na suncu. Tačke boje su uljene i to englesko ili pompejansko crvenilo (naravne zemljine boje, koje su postojanje od minima, ali im se može dodati 20—25% minima, da bi postale jasnije) i

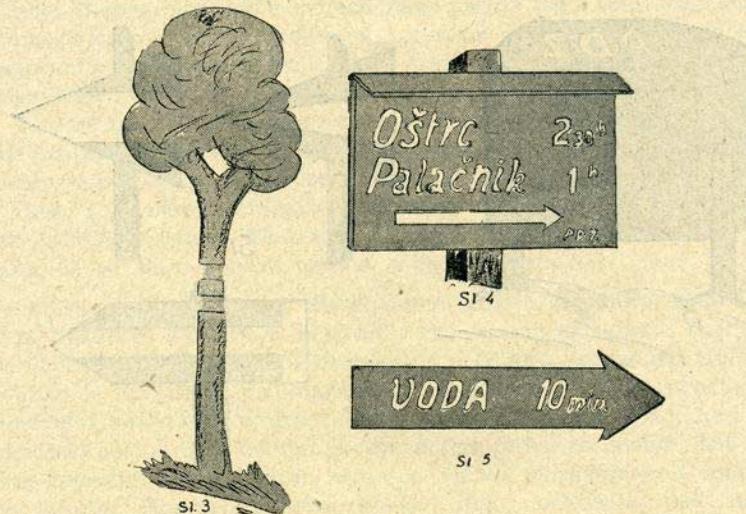

312

cinčano bjelilo koje ne požuti. Obično jedan kilogram boje dostaje za 300—400 markacija. Boja se razrijeduje firmisom i mora biti gusta kao med.

Posuda za boju. — Najbolje je uzeti posudu sadržine jednog kilograma. Na gornjem rubu treba probiti sa obje strane po jednu rupicu u koju se tada stavi žica koja služi kao držak. Prije upotrebe treba boju u posudi dobro promiješati, a poklopac obrisati i spremiti u naprtnjaču, da se može poslije završenog posla opet zaklopiti.

Kist. — Treba da je broj 10—12. Budući da mu je dlaka duga, moramo ga čvrsto omotati špagom da bude kratka, jer se kratkom dlakom dade gušća boja lakše razmazati. Ovakvih kistova treba za svaku boju po jedan.

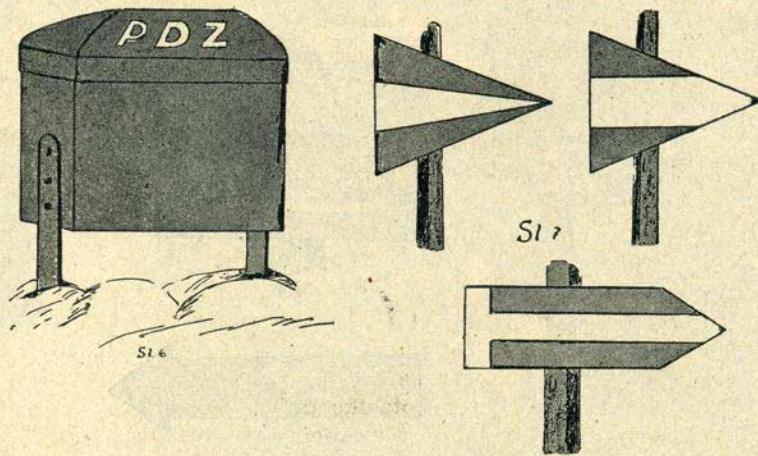
Za pisanje teksta i natpisa potrebno je imati mali kist za svaku boju posebno, jer je neuputno raditi sa kistom kojim ćemo pisati svaki čas sa drugom bojom.

Kada imademo ovako pripremljen pribor, možemo pristupiti markiranju. Kako je nemoguće raditi pojedinačno, potrebna nam je grupa koja se sastoji od 5—6 osoba, i to: jedan koji određuje mjesto postavljanja znaka, čisti stabla, kamen i slično, dvojica sa bijelom bojom i trojica sa crvenom. Rad počinjemo na taj način, da sjekirom skidamo sa stabla mahovinu i hrapavi dio kore. Kod čišćenja stabla mora se paziti, da se ne dođe do živca stabla, koje je vlažno, pa boja teško prima, a nepostojana je. Zatim se bijelom bojom upisuje bijelo, kod čega treba da prislonivši kist kružimo lijevo-desno ne skidajući ga, dok nismo dobili pravilno bijelo polje, koje mora biti nešto veće, jer će masa crvene boje pokriti ivice bijele, kako ne bi bilo neoličenih mjesta. Također treba natopiti sve pore i pukotine, jer u protivnom slučaju markacija postaje površna i brzo se gubi sa stabla. Boje treba uzimati toliko na kist, da ne curi s njega i da se ne cijedi preko druge.

Nije uputno prekidati započetu markaciju, već po mogućnosti izvesti je do kraja, a pri tome imati na umu, da je potrebno 3—4 puta više vremena za markiranje jednog puta od vremena običnog hoda.

Kada je markacija završena treba u posudu na boju nasuti tanak sloj terpentina, da se ona ne osuši do slijedećeg markiranja. Kistove treba oprati u petroleum ili ih staviti u posudu sa vodom, kako se ne bi sasušili i time postali neupotrebljivi.

U zadatku markacione sekcije spada također i postavljanje limenih kutija na pojedinim istaknutim vrhovima. Ove kutije (vidi sliku 6) izrađene su od jakog lima dimenzija $20 \times 30 \times 10$, očišćene crvenom bojom sa zatvorenim uglovima i poklopcom, da se voda ne bi slivala unutra. Dvije šipke na kojima stoji kutija ubetoniraju se na vrhu u kamen. U kutiji se nalazi upisna knjiga i žig na kome je naziv vrha i njegova visina.

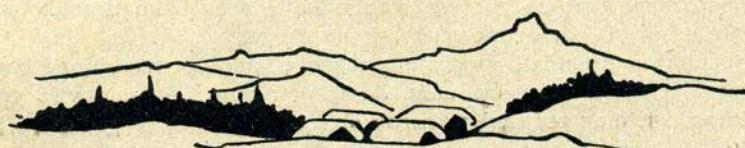

• Kao nadopuna ljetnoj markaciji ili za oznaku smučarskog pravca služe nam zimske markacije, koje se sastoje: iz stupa visokog 2—3 m, na čijem se vrhu nalazi trokut podijeljen na 3 vodoravna polja. Krajnja polja očišćena su crvenom bojom, kojom se izvodi markacija, a srednje polje je bijele boje. Trokut je postavljen tako, da jedan njegov vrh pokazuje smjer kretanja (vidi sliku 7).

Ovakvi znaci postavljaju se od prilike svakih 100 m izuzimajući opasna mjesta i zavoje, gdje moraju biti gušći, često i na svakih 20 m, da se može snalaziti u magli.

Postavljanjem ovih markacija nismo završili svoj posao. Markaciju treba nadgledati najmanje jedamput godišnje i svaki nedostatak odmah popraviti. Također treba ukloniti dotrajale ploče, a na njihovo mjesto postaviti nove.

Samo ako smo ovako pomno izvršili markaciju, možemo biti sigurni, da imamo lijepo uređenu planinu, jer markacija je osnova, temelj planinarstva.

Knjige i časopisi

PROF. IVO HORVAT: NAUKA O BILJNIM ZAJEDNICAMA

Izdanje Nakladnog zavoda Hrvatske, Zagreb, 1949

Na svojim dužim ili kraćim izletima i usponima planinar je u stalnom dodiru sa živom i neživom prirodom. Napose je biljni svijet, raslinstvo, onaj dio prirode, koji mu je stalno pred očima. Tome se svijetu planinar najviše i divi, njime se najviše oduševljava. I to ne samo zbog ljepote pojedinih biljnih oblika, zbog lijepog planinskog cvijeća, nego možda još i više zbog skladnosti i raznolikosti čitavog biljnog pokrova, kojim on prolazi. A taj se pokrov na planinarovom putu stalno mijenja. Pred planinicom se redaju gусте brdske i planinske šume, otvoreni i sočni pašnjaci, šarene košanice, gole stijene i vrleti. Svadje on vidi raznolike skupine određenih biljaka, skupine, koje se pravilno izmjenjuju, sve u skladu s nadmorskom visinom, sa podlogom, s izloženošću mjesta i t. d. I ako se planinar nešto dublje zanese u taj skupni svijet, vidjet će, kolika je tu skladnost, kolika zakonitost u prirodi tih biljnih skupina, biljnih zajedница. Kod toga će mnogi planinar poželjeti da postane botaničar, da se nešto pobliže upozna s tim svijetom.

Istraživanjem toga svijeta, istraživanjem biljnih zajedница, bave se danas specijalni botanički stručnjaci, koji na razne načine pristupaju znanstvenom ispitivanju raslinstva u njegovo skupnosti i u odnosu na vanjski živi i neživi svijet. Tako je hrvatskim planinicama dobro poznat po svom stručnom radu i planinarskoj aktivnosti profesor botanike dr. Ivo Horvat, koji se već skoro trideset godina bavi takvim proučavanjem našeg raslinstva. Kao rezultat tog svog intenzivnog rada, koji je našao veliko priznanje i u inozemstvu, objavio je prof. Horvat nedavno veliko djelo, priručnik pod naslovom »Nauka o biljnim zajednicama«. Na osnovu svog rada u domovini i izvan nje, s ogromnim iskustvom i vlastitim pogledima daje Horvat u tome djelu u vrlo zaokruženoj i skladnoj cjelini svo savremeno znanje o biljnim zajednicama. Oslanjajući se na rezultate, do kojih je došao ispitujući godinama raslinstvo čitave Hrvatske i susjednih zemalja, Horvat je mogao napisati originalno djelo, kakvo se kod nas tako često ne pojavljuje. Svi podaci, svi primjeri, crteži i sve fotografije uzeti su iz naše sredine, sve je to originalno i njegovo. Odlati i neobično velika vrijednost ovakovog djela. Takvo se djelo rado čita, jer se na svakoj stranici susrećemo sa specifično našim prilikama i podacima, sve je to naše, sve nam je tako blizu. Pa i one krasne slike raslinstva na hrvatskim planinama, koje su i našim planinicama dobro poznate, potiču našu znatiželju, da o tome svijetu nešto više saznamo. Htjeli bismo da čujemo što više o postajanju naših šuma i livada, o promjenama koje se na njima zbivaju pod utjecajem vanjskih i unutrašnjih faktora, rado bismo nešto saznali o njihovoj prošlosti, o njihovom raširenju i t. d.

Na sve nam to odgovara Horvat u dugom nizu poglavlja, koja su razvrstana prirodnim slijedom. Nakon što nam je rastumačio, što je u stvari nauka o biljnim zajednicama, koje kao samostalne cjeline postoje u prirodi, autor prelazi na iscrpljivo i tečno prikazivanje njihovog domaćinstva, njihovog razvijanja, prošlosti i raširenja. Prikaz svoj završava svrstavanjem biljnih za-

jednica u naročitom sistemu. U čitavom se tom prikazu jasno očituje određeni smjer i isprobana metodika rada, prihvaćena danas od većine fitocenologa.

I baš zbog toga, što je to u potpunosti naše djelo, proizvod rada na domaćem tlu, što je ono napisano stručno i ipak popularno i razumljivo, knjiga će prof. Ive Horvata ubrzo postati neophodno potrebna ne samo stručnjaku botaničaru, šumaru i poljoprivredniku, nego i mnogom planinaru, ljubitelju naše prirode.

Prof. Fran Kušan

»**PLANINAR**« časopis Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine izišao je u prvom dvobroju mart-april 1950. sa veoma zanimljivim i raznolikim sadržajem. U uvodnoj riječi upoznaje nas urednik lista i predsjednik Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine, drug Joža Engel, sa svrhom i sadržajem našeg planinarstva i između ostalog kaže: »Planinarstvo se odražava u svladavanju i upoznavanju planine i prirode, pri čemu razvijamo naše psihofizičke osobine, vojno-praktične navike, oblikujemo naše moralne principe i upotpunjujemo naš naučno-spoznajni pogled na prirodu i život u njoj. Ono je u uslovima izgradnje socijalizma postalo i izvanredno važan faktor fizičkog vaspitanja naroda.«

Clanci »Značajno i rijetko drveće i grmlje naših planina« od ing. P. Fukareka, »Planinarstvo — izvor zdravlja« od dra M. Zona, »Privredna važnost naših planina« od univ. profesora dra N. Zdanovskog i »Pet kuća na Bjelašnici planini« od ing. R. Stefanovića daju ovom časopisu značaj veoma vrijednog časopisa, koji predstavlja značajan uspjeh Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine i našeg planinarstva uopće.

Godišnja pretplata iznosi Din 60.—, a prima se na adresu Planinarski savez BiH — Sarajevo, Boriš Kovačevića ul. 10, tekući račun kod Narodne banke u Sarajevu br. 7-9360312.

P. Z. R.

V I J E S T I

PREGLED STANJA PLANINARSKIH KUĆA I DOMOVA PO DRUŠTВIMA PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

Rijeka

Planinarski dom na Lisiću (644 m) nalazi se na sjevernom obronku Učke, udaljen 2 sata hoda od željezničke stanice Opatija-Matulji. Sagraden je g. 1921., a nakon oslobodenja potpuno obnovljen po narodnoj vlasti i dobrovoljnim radom stanovnika okolice. Dom ima 3 sobe, kuhinju, veliku blagovaonicu i nusprostorije.

Sklonište na Čabarskoj polici (1113 m) »Dom Ivana Duiza«, nalazi se u sklopu Slovenskog Snježnika, udaljen oko 40 km cestom od Rijeke. Sagraden je kraj bivšeg doma C. A. I. »G. Rey«, na mjestu bivše barake. Podigla ga je narodna vlast uz dobrovoljni rad planinara i skijaša. Dom ima jednu veliku prostoriju, kuhinju, spavaonicu i sobu opskrbnika.

Planinarski dom na Platku (1100 m) nalazi se na livadi Prebeniš. Još nisu potpuno dovršeni

unutrašnji radovi, ali kuhinja je u pogonu, a isto tako omogućeno je i noćenje.

Planinarski dom na Snježniku (1496 m) pod samim vrhom Hrvatskog Snježnika, nalazi se još u stadiju izgradnje. Završeni su zidarski radovi i dom je pod krovom. Imati će jednu veću prostoriju sa 25 ležaja, nusprostorije i cisternu. Za električnu rasvjetu ovog doma nabavljen je elektromotor. Dom se nalazi na izvanrednom položaju, sa pogledom na more i Alpe, a u neposrednoj blizini idealnih skijaških terena.

Bivak na Snježniku sagrađen je nekoliko metara od doma, veličine 5×3 m. Vrlo je dobro izoliran, ima 5 ležaja, a privremeno se njime služe radnici koji grade dom.

Križevci

Planinarski dom na Kalniku nalazi se na veoma slikovitom položaju pod stijenama vrha planine, a od Križevaca udaljen je oko 14 km. Dom ima 5 manjih soba po 2 kreveta i dvije veće sobe sa skupnim ležajevima, zatim blagovaonicu, kuhinju i nusprostorije. Opskrbljen je kroz cijelu godinu i ima vlastitu električnu rasvjetu.

Samobor

Planinarski dom na Ošttru (621 m) pod upravom Planinarskog društva »Željezničar« iz Zagreba. Otvoren je i opskrbljen kroz čitavu godinu, a ima blagovaonicu, kuhinju i spavaonice sa 25 kreveta. Dom ima električnu rasvjetu.

»Šoićeva kuća« pod Lipovcem opskrbljena je kroz cijelu godinu. Ima blagovaonicu, kuhinju i sobe sa 24 kreveta. Kraj kuće nalazi se bazen za kupanje. Ova je kuća ishodište za uspon na najviši vrh Samoborskog gorja Japetić, za skijaške livade na Kovinjšćici i na slap Cerinski vir.

Planinarska kuća »Smerovišće« i kuća na Palačniku opskrbljene su kroz cijelu godinu. Kuća na Smerovišću ima 6 kreveta, a kuća na Palačniku nema spavaonice.

Delnice

»Rustambergerov dom« pod Petehovcem (1024 m) nalazi se svega jedan sat daleko od Delnice. Vrlo je ukusno ureden i opskrbljen kroz cijelu godinu, a zimi je baza za smučarske izlete i tečajeve. Od kuće se pruža široki vidik na crne šume Risnjaka i okoline, na Snježnik i Alpe. Kuća ima blagovaonicu, tri sobe sa šest kreveta i jednu veću spavaonicu sa 22 ležaja, kuhinju, sobu opskrbnika i nusprostorije. Izgrađena je tokom 1948./1949. godine.

Varaždin

Planinarski dom na Ravnoj Gori sagrađen je tokom 1949.-50. godine, i otvoren 1. maja ove godine. Opskrbljen je kroz čitavu godinu, a ima blagovaonicu, dvije sobe sa skupnim ležajevima, jednu manju spavaonicu, blagovaonicu, kuhinju, sobu opskrbnika i cisternu. Do doma vode dva glavna puta i to jedan iz željezničke stanice Lepoglava (3 sata), a drugi od Trakošćanskog jezera (1,30 sata).

Ivanec

Planinarska kuća na Ivančici udaljena je od željezničke stanice Ivanec 2 do $3\frac{1}{2}$ sata hoda, a do nje vode 3 markirana puta. Novom cestom do sela Prigorca može se automobilom doći do samog podnožja planine. Kuća ima blagovaonicu, kuhinju, tri sobe za spavanje i cisternu. Na kući se sada dovršavaju unutrašnji radovi, tako da će biti otvorena ove godine.

Dubrovnik

Planinarska kuća na Vrbanji pod Orjenom nalazi se na cesti, oko 40 km daleko od Dubrovnika, a ima dvije sobe sa 40 ležajeva, blagovaonicu, kuhinju i vodu. Ova je kuća ishodište za zimske i ljetne ture po planini Orjenu.

Split

Planinarski dom na Mosoru podignut je na ruševinama bivšeg planinarskog doma, a obnovili su ga vrijedni planinari Splita, uz veliku pomoć Sindikalne organizacije.

Bjelovar

Planinarski dom na Bilogori biti će završen ove godine. Nalazi se 3 km daleko od željezničke stанице Trojstvo, a ima blagovaonicu, sobu opskrbnika, tri sobe sa skupnim ležajevima, tri sobe po dva kreveta i nusprostorije. Sada je u toku unutrašnje uređenje kuće.

Zagreb

Planinarska kuća na Sljemenu (1001 m) otvorena je i opskrbljena kroz cijelu godinu. Ima 8 kreveta, blagovaonicu, kuhinju i nusprostorije.

Planinarska kuća na Glavici (zapadni dio Medvednice) otvorena je također kroz cijelu godinu, opskrbljena je, a ima blagovaonicu, spavaonicu sa 33 kreveta, nusprostorije i terasu za sunčanje.

Krapina

Planinarski dom na Strahinjšćici bit će otvoren od lipnja o. g. Dom je udaljen od Krapine oko tri sata pješačenja. U prizemlju ima blagovaonicu, kuhinju, sobu opskrbnika i nusprostorije, a na katu dvije veće spavaonice i jednu malu.

PRAZNIK 1. MAJA

proslavili su ove godine planinari naše Republike učešćem na povorkama i masovnim posjetom raznih naših planina. Buran aplauz primila je velika četa dobro opremljenih planinara i alpinista kad je prolazila mimo tribine Vlade i CK.

Šumskim stazama Gorskog Kotara, Like, Hrvatskog Zagorja, Slavonskih gora i Slovenije stupale su kolone naših planinara, a sa vrhova Kleka, Bijelih Stijena, Risnjaka, Snježnika, Viševice, Učke, Mosora, Biokova i drugih orila se njihova vesela pjesma. Na planinskim raskrsnicama i željezničkim stanicama sretali se i pozdravljali planinari Splita, Rijeke, Zagreba, Karlovca, Delnice, Šibenika, Varaždina, Jastrebarskog i drugih mesta, a Delničani su imali u gostima planinare iz Bosne i Hercegovine.

Mnogo je naših planinara bilo također u Julijskim i Kamniškim Alpama i u planinama pitomog Zasavja.

Vjekoslav Šantek:

ZIMSKI ALPINISTIČKI TEČAJ

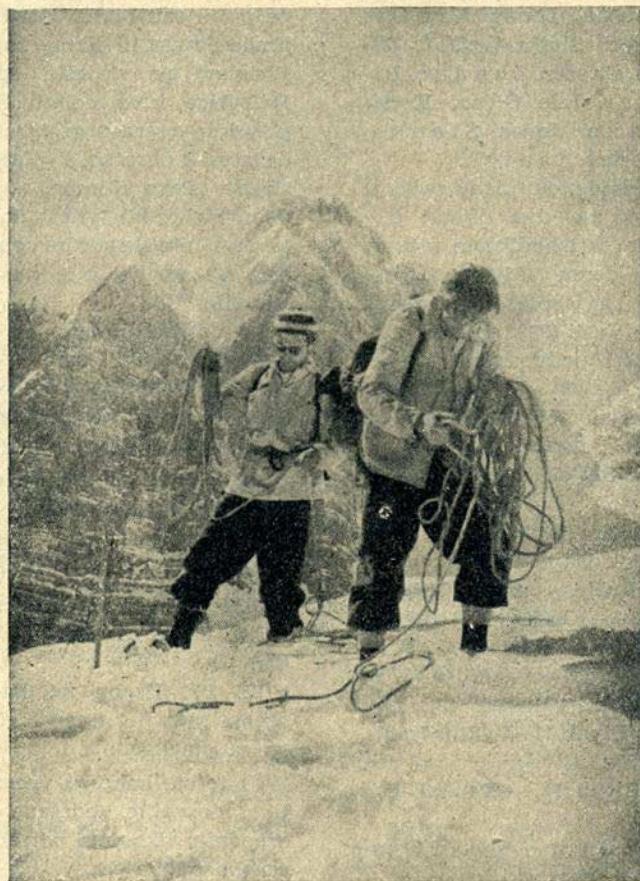
Sve veći razvoj alpinizma u Hrvatskoj zahtijeva mnogo novih instruktorskih kadrova, koji bi doprinijeli da se taj pokret razvije, ojača i učvrsti.

U svrhu podizanja pomoćnog instruktorskog kadra Alpinistički odjek planinarskog društva Zagreb održao je 10-dnevni zimski alpinistički tečaj (od 6.—16. IV. o. g.) sa 17 učesnika u Julijskim Alpama. Sada postojeći kadar kao i novo izgrađeni služiti će u buduće ne samo za podizanje novih kadrova u Zagrebu, već i na području čitave NR Hrvatske kao i ostalih bratskih republika.

Istina, za ovakovu vrstu tečajeva nije dovoljno deset dana i skromna finansijska sredstva, već tečajevi ili škole u trajanju bar 30—60 dana — kao što se održavaju u ostalim granama našeg fiskulturnog pokreta.

prvoj pomoći u planini, zimska oprema, izgradnja bivaka zimi, opasnosti u planini, skije kao sredstvo za vršenje uspona i t. d.

Vodstvo tečaja preuzeo je alpinista Ninoslav Kućan — pročelnik

Sa alpinističkog tečaja

Foto: Dr. M. Plotnikov

No ovaj tečaj i nije trajao samo 10 dana terenskoga rada, već je trajao oko šest mjeseci. Na tjednim sastancima odsjeka održavana su brojna predavanja, koja čine sastavni dio tečaja kao: ideologija alpinizma, čitanje karata i orientacija, o

Alpinističkog odsjeka Planinarskog društva Zagreb. Isti se nedavno vratio sa 20-dnevnog međunarodnog visoko-alpskog skijaškog tečaja održanog u Švicarskoj. Dužnost zamjenika preuzeo je drug Šantek Vjekoslav, a dužnost ekonoma drug Šraj-

ner Pavao. Instruktorski kadar sačinjavali su slijedeći alpinisti: Dr. Maks Plotnikov, Edvin Rakоš, Krešimir Mihaljević, Mirko Zgaga, Ivan Gropuzzo i Nino-slav Kućan. Tečajci su bili slijedeći alpinisti-pripravnici:

Vlado Zgaga, Dušan Krotin, Drago Kober, Siniša Lešić, Alfred Židan, Dražen Zupanč, Pavao Šrajner, Edo Glas, Krešimir Kadranka, Jovan Stanković i Vjekoslav Šantek.

Prema predviđenom planu tečaj je bio podijeljen na dva dijela: penjački dio sa ishodišnom točkom u Aljaževom domu (1010 m) i skijaški dio sa ishodišnom točkom na Stanićevoj koći (2332 m). No uslijed vremenskih prilika plan je promijenjen.

U prvom dijelu tečaja izvršene su slijedeće ture i usponi:

8. IV. 1950. Skijaška tura na Luknju (svi tečajci).

9. IV. 1950. Svi tečajci su raspodijeljeni na tri grupe i to:

I. grupa: Rušje — Križ (2410) — Razor (2601) — Kriške podi (bivak) — Stenar (2501) — Bukovje.

II. grupa: Rušje — Škrlatica (2738) — Zadnji Dolek — Rušje.

III. grupa: Bivak II — Oltar (2621).
10. IV. 1950.:

I. grupa: Bivak II — Dovški Križ (2531).

II. grupa: Bukovje — Bovški Gamzovec (2389) — penjački uspon.

III. grupa: Bukovje — Stenar (2501).

IV. grupa: Rušje — Dolkova Špica (2582) penjački uspon jugozapadnim grebenom. Silaz jugoistočnim grebenom — penjački silaz.

Ovogodišnje obilne snježne kao i nestalne vremenske prilike (kiša, magla) uz opasnost lavina onemogućile su nas da težište prvog dijela tečaja bacimo na penjačke uspone kroz sjevernu Triglavsku stijenu što

smo imali u predviđenom planu. Snijeg je bio mekan, mokar i dubok, a lavine su se stalno rušile niz stijenu.

Nakon ovog dijela tečaja vrijeme se sasvim pogoršalo. Guste magle uz obilne kiše prisilile su nas ponovno na promjenu plana. Umjesto uspona preko Praga ili Krme na Kredaricu (Triglav) pa skijaški spust preko Hribarice kroz dolinu Sedam triglavskih jezera namjeravali smo sada učiniti obratno, t. j. sa Bohinjske strane preko Komne — doline Sedam triglavskih jezera na Kredaricu sa završnim skijaškim spustom u dolinu Krme. No nije nam se ni to ispunilo.

Po oblačnom danu uz povremeni pljusak prebacili smo se vlakom do Bohinjske Bistrice, gdje smo spavali. Sutradan smo nastavili put po kiši do kuće pod Bogatinom (1523).

Usprkos magle i kiše održane su slijedeće skijaške ture:

13. IV. Uspon na Lanževicu (2003) po magli.

14. IV. Uspon na Sedlo između Mal. i Vel. Bogatina. Potpuno gusta magla.

15. IV. Uspon na Križ-Govnjač prema putu na Podrtu goru. Oblačno sa maglom.

Uz to su, kako su vremenske prilike dozvolile, održane vježbe u osnovnim likovima potrebnim za terensko skijanje.

Za vrijeme samog tečaja održana su slijedeća predavanja: 1. Božo Kirigin: O izradivanju sinoptičkih karata; 2. Dr. Maks Plotnikov: Komna i Bogatin kao ishodišne točke za skijaške ture; 3. Jovan Stanković: Pre-gled političkih događaja; 4. Mirko Zgaga: Primjena i svrha skija u zimskoj alpinistici; 5. Vjekoslav Šantek: Organizacija planinarskih i alpinističkih tečajeva — sa vježbama